

ZDRAVKO KORDIĆ

NA ZDENCU

ZDRAVKO KORDIĆ

NA ZDENCU

Nakladnici

BIAKOVA d.o.o.

Kušlanova - 59.,

10 000 Zagreb

KULTURNI DOM Antun Branko Šimić,

88 340 Grude

Urednik

Ivan Bekavac Basić

Recenzenti

Anita Martinac

Miljenko Stojić

Grafička obradba

Damir Zadro

Tisak

FRAM - ZIRAL, Mostar

Copyright © Zdravko Kordić

CIP

ISBN

ZDRAVKO KORDIĆ

NA ZDENCU

Grude – Zagreb, 2023.

I.

SACRAMENTO

Turobna rika planina
Grč plamena i pjev
izvora
Ugasle zvijezde vjetrom ne/moći

Božanski drhtaj glasa
i sacramento vjetra,
u gluhom prostoru straha

I sablast vjetra
i rika plamena
u duboku jezu putuju

P.S.

Pjesma je nastala negdje 1973. g., objelodanjena među mojim prvim pjesmama u zagrebačkom dvotjedniku „OKU“ – u rubrici „Mladi pjesnici“, urednika pok. Stojana Vučićevića (vjerojatno u prvoj polovici 1974., ako ne i ranije) – izgubljena prije 48 godina – pa pronađena; kao kada je Isus pastiru pronašao izgubljenu ovcu – i rekao mu: voljet ćeš je najviše jer bijaše izgubljena a sada je pronađena – tako je i s mojom „pjesmicom“, koja nema neku veliku vrijednost, ali mi je draga – stoga što je nakon izgubljenja pronađena. Kako pastir nije imao kada zahvaliti Isusu – tako ni ja nisam imao kada zahvaliti Stojanu Vučićeviću – fizički putovi su nam se razasli, a on je bio i stariji, ali je mlad umro – i ne stigoh mu se zahvaliti. (Z.K.).

TREPET MOJE TIHALJINE

Nimfe ne izlaze iz tamnoga mora,
iz plave pučine
One su u bljesku, u prostranstvu,
u mrtve duše
potonule, u tihoj krošnji jablana
U bljesku munje
U kriku groma
U gromadi zemlje
Nimfe bijele i čiste
od zemlje,
od praha
i drhte u srcu mom,
ćute arterijsku i vensku krv
Ćute zelenilo vrta
u tjeskobi sna,
u vatri nevida

Nimfe ne izlaze iz zemlje,
ne čuju šuštanje guštera
One izlaze iz krvava srca
Iz prostrane tmine duše
One ljube lijepe oči
iz kojih kiša suza lije
One otvaraju škrinju u srcu
Otvaraju dveri vrata
kotrljajući atome vatre,
atome krvi,
supstanciju limfe

Limfostatici beskraja
u plaveti pučine
kupaju prljavo tijelo,
prljavo rublje

Ona je odveć nezemaljska
Nimfa rođena iz mojih suza,
iz moje krvi
Isplovila je vihor na arku
u gromovito nevrijeme,
u zlu kob
Kobilica je udarila
u kameno srce,
u tamnu stijenu
Razbila se o stjenke zidova kamenitih vrata
i kamenih vrtova

Ja kriknut ću u ponovnu rađanju
Na sapima mojim
krilat anđeo
pjeva *Gloriju*

U mraku vidim tvoje zjenice
od vjetra
iz trave,
iz bajke

Nimfo, čujem plač nečujni
i svaki šum
svaki trepet tvoje haljine,
moje Tihaljine

roditeljice mojih valova
i vrela

Ti slutiš oluju orkanskih valova
mora,
neba i zemlje koja nepresušno kuca u mom srcu,
koja ziba, ziba tebe
i u plaštu ljubavi

NA ZDENCU

Vrelo mistične glazbe na zdencu
krika,
ispod galebova zamaha krilom
Očajanje obuzima Zemlju, uništava Svemir
do najudaljenijuh dubljina,
tu živimo od ljeposti koja ostaje u sjećanju
i iza smrti –
memento moris

Planine obrubljene hrastovom šumom
i dah pustinje se proteže
odavde do smrti,
pa dođe Duh samilosni,
obuže srce, noge, ruke...
progovoriše duboki grobovi
u sjenci
sunčeva zalaska u izmaglici

Valja umrijeti u zavičaju,
krik na križu, zapretni u maglu
uzdiže se oko zaboravljenih prostranstava
Presaditi srce u posudu, u kalež,
vezati krinku uza sebe

Prvi grijeh zaboravljen
u unutarnjosti hladnokrvnoga tijela,
odsutnost konačnosti
uzburkana u čaši svete vode
Blagoslovljena Ljubav;
prosuto sjeme zla zemljom,

cvjetovi pamte; sviraju svojim gudalom
suncokreti

Oluja lebdi nad gravitacijom,
Abraham mudro šuti
Abel je spokojan u prostranstvima
Kain je iz temelja, iz Duha uznemiren
Gdje je čovjek: gleda li prolivenu krv
ili Boga Spasitelja

MOGUĆNOST NEUHVATLJIVOSTI

Trajanje smisla i besmisla u vokalima,
u suzvučju
rose i pričajega krika,
bljeska –
kao poetika prevodi jezik ptice u rosno jutro

Misli imaju prividan titraj, zaboravljeno vrijeme,
kombinaciju boja
Povratak astralija;
materiju i oblike mehanike čekića i nakovnja
Šuštanje vjetra između stijegova

Zvuk sablje, pjesma tmine zaustavljena
u gustišu krvi

Uzvišeno vrijeme – bezvremeno iz/diše
u plimama i osjekama
Slijepi vidovnjak u pjesmi naslućuje oganj
Apeks točka u sazviježđu Herkula

Stih izmiče u stalnom pomicanju
istine i simbola
kao oksimoron u matematici
mjeri smisao u Mallarméovu
lucidnom snu:
kap duha,
kap daha stoljećā
koja predstoje
I što mi to predočava ideal – zemlje i krvi: tla
Godinama rasprostrti stihovi,

raspršeni u otvornicima i zatvornicima
Neuhvatljiva mogućnost
Un coup de des
jamais n'abolira le hasard (Mallarmé)

RIJEČI MI PLOVE

Riječi mi plove,
Izlaze iz utrobe
i u nju se vraćaju
Plove rijekama, morima, oceanima
Plove livadama, poljima, brežuljcima;
planinama
kud god krenu, tijesno im je
Meni je tijesno u Riječi,
tijesno bez Riječi –
ne nalazim prostranu riječ
koja bi me obujmila, obuhvatila
A Riječi je u meni pretijesno,
proviruje dolje-gore, vrije u meni

Dočim šutnja mirno plovi – iskazuje
na ukazanu riječ
Šutnjo moga tijela, moje usne,
šutnjo – neizgovorena riječi
Šutnjo svemira –
koja obuhvaćaš Božanski krik,
zasaden na pragu trećega tisućljeća
Rođen na zmijskom pragu
ljudskoga jezika
i jezika moga roda

Riječi skutrene,
nijeme riječi
Tijelo nepomično

URONJENA RIJEČ

Duša u riječi,
riječ u duši
plovi zbiljom, plovi tijelom

Tijelo zbijeno između vidljivog i nevidljivoga,
između perceptivnoga i fenomenalnoga
LEBDIM

jesam li ja – JA
Stiješnjen i rasprostranjen između
tijela i duha,
između zemlje i neba

Nepercipiran, ne(s)poznat
Lebdim u eteru
a riječ u duši
opire se i podaje
Duhu

U zrakopraznom prostoru punine,
ja nespoznat;
čista transcendentalnost ...
Plovim, plovim...

CVJETANJE JEZE

Tiha se jeza spustila u tijelo,
između mene i kozmosa
sve teži idejama
i zakonima

Tijelo teži zaklonima-
između mjesta i vremena,
okolnosti su lažne
Neravnoteža moralnosti
uvlači se na jednu stranu
i preteže

Čin je prigoda ustuknuća,
zaboravljene slike vremena-
stotine i tisuće
odlutale iz umjetničke lule
Pružaju se do našega praga;
čudna i velika tama
pokriva jezu
uvire u nepoznato koje čekamo
na nizbrdici
u stvaranju novih ruža

Zakonom nepoznatoga
udišemo ozon
između tijela i kozmosa;
kidamo cvat po cvat cijeloga života
odnoseći ga u ne(s)poznato,
u konačnost

U ZELENI KRIK

Umatam plavet u more
na dno polažem riječi
krhke olupine se klackaju
Komu uputiti surovu riječ

Bože, mi smo duboko zabrazdili;
svađamo se
zbog jedne masline –
otkud ta boja, zelena
a nije zelena
koju joj riječ pridodati –
glagol trpljenja

Ptica potopljena
razširila krila, suši ih
Hoće li propjevati promuklim glasom,
Hoće li nadoći boja klasom
žita

Umatam riječi u šutnju
Nastade krik
More se uzdignu

Bože hoćeš li zakoraciti
u ovu ispucalu zemlju,
u zeleni krik

SKLOPLJENE OČI MORA

Biokovo golo, obrubljeno kamenom i štitom
Silnim strojevima niz strminu
U bijeloj zimi – bijelo;
u proljeće cvate
a u kolovozu se rascvalo
kao nebesko-plavetne oči dječaka
usnula u koru
košmara
oči beskrajnoga mora
sklopljene, snivaju
snivaju lahor ponad Dinare,
lagani spust
u pustoši žila starih hrastova,
starih brijestova

Oluj kida sve što je prhko i krhko
Osmijeh niz koji teče krv,
sistola i dijastola čovjeka
i čempresa – zaplele u šikari,
uzdižu se iz tmine
Croatia niče sine
iz snova; iz kamena, iz kresiva
vila Velebita
Miris kadulje, miris cmilja
i pjesma od milja – olujna;
glasom svečanim zatitra –
srce kuca, kamen puca
s tisućljetnim snovima
Ugrađuje se život mladih;
jezera izmiču, u njima se gore utapaju

Krist izviruje, zlatan je zakon Njegov,
Srebrenjaci propadoše

Uzdigla je jidra Zvonimirova lađa
Obnovljena u čelični stamen
Demoni joj ne mogu ništa
Croatia je izniknula kroza tisućljeća,
na Gori hrvatskoj
i na Kristovu zakonu

SOLO CANTATA PRIRODE

Provodim vensku krv
 kroz zjenicu oka
upijam sunčevu zraku
koja se topi nad kopnom, nad morem
Topli zrak usred ljeta pjeva
 cantatu suncu –
tko će vidjeti more, tajnoviti šum
koji šumi venama, lahori;
skida cvjetove s vjeđa,
 sa zjenica

Upija izraze besmrtnosti čistoga sunca
Rijeke lagano nestaju, ostaje sjećanje
na usahlo tlo, sažima se struja,
dočim arterije pumpaju čistu krv,
obasjane sunčanim zrakama
sve do sutona
Dolazi noćna tama
dok dan u nju ne utone

Dok pješčani sprud ne počne
fijukati vjetrom
Ljetno more pjeva,
lira urasla u cedrovinu
 pokazuje notni put
 noćnom putniku

PLOVEĆA LJUBAV

Ljubav je uvijek mlada; rascvao
njezin ljupki glas,
njezin dah
je neuništiv

Ploveći noću, nosim je u srcu
Ljubav nismo (s)poznali
u pepeo se pretvorila

Žudnja usahla,
zatvoren cvijet,
rascvao strasti
Gorjelo je tijelo
sve do duše, sve do duha,
sve do nečujnoga sluha

Nestavno biće,
mladost tvoja djevo ljubljena
mudrost nema
Amorova strijela
zapplela u kosi,
spuštenoj do stopala

Ušutkana glazba
Ugledah svjetlosnu krasotu,
probijam se doma,
šuljajući se prvim tihim koracima
Istina (s)poznata u cvatu
mladoga vina,
u orhideji zaustavljen dah

Prostranstvo vidljivo, žudnja
ponovno raste
Zemlja postaje plamena kugla
Glasnici na rijeci peru ruke,
peru mlada lica...
ah, mlada ljubav

POD VEDRIM NEBOM, TIJELO LJUBAVI

Tijelo ljubavi prekrili oblaci
teški, magleni
oblici

Tijelo se podiže u zvjezdanu prašinu noći,
trpi bol, povratak – opčinjenost
Proljeće šumi preko valova sutona
žuri u zoru ranu
razvedrava se ljubav utisnuta
u drevnu pergamenu

Samotna pjesma odjekuje kalama
primorskih gradova – sve prolazi
nestaje dan u glasu zemaljskom,
glasom nezemaljskim
kroz bol i plač,
turobna svjetlost traje
Razdanili se oblaci
Prohujalo sjećanje –
O daleki puti kroza zvjezdano trnje
samo ono
se sučeljuje sa smrću

Razumjeti proljeće na čistom, slobodnom zraku
dok orač na polju razumije kapljice znoja,
kaplje kiše
Onkraj more – jedre moreplovci,
stupaju kroza zvjezdanu noć,
kroz odoru –
znaci: prepoznaju se lica
Mlada lica koje majke donesoše

jednoć u svijetlu zoru
i ne zaboraviše mlada lica
mlijekom zadojiti i oprati

Učas majke i djevojke podižu lica
i javlja se mnoštvo lijepih i bijelih lica –
žene pronicu u tajnu rođenja,
dok ležahu na suhoj zemlji
i rastu, rastu
pod vedrim nebom

IDEM ZA TOBOM

Obasjaj me unutarnjim svjetlom
s nebesa
da nestane svaka tmina
u srcu mom

Obuzdaj moje strasti,
stišaj oluje
a nevolje pretoči u patnje
veličajne – pošalji svjetlo,
nek svijetli nad tamom zemlje,
nad mojom tminom
Nebeska rosa
Nek' prolazne utjehe utihnu,
nek' se smiri unutarnji ocean
i neka se ugasi svaka zemaljska čežnja-
nek' duh lebdi nad zemljom,
nad morem i neka veže moj zemaljski prah
nerazrješivom nebeskom i
duhovnom ljubavi

Idem za Tobom, za unutarnjim svjetlom –
s Neba

TOČKA ISHODIŠTA

„Da znadem podrijetlo svoje!

Nezasito kao plam

gorim, izgorjeh sam.

Što dirnuh svjetlost posta,

što ostavih ugljen osta,

sigurno je ja sam plam.“

(F. Nietzsche)

Nema vrela krvotoka, ako tražiš točku ishodišta,
vrelišta

iz nigdnine nigdje nema oslonca:

kako ploviti arkom

na uzbibanoj pučini,

kako naći pupak zemlje

koji je otkinut s njenim prvim

okretanjem

kako dotaknuti tu bilost

svagda je nazočna

Kako naći točku vrelišta

a tekućina stalno isparava

Kako naći točku taljenja

kad je materija u procesu;

vatra

Kako dotaknuti srce srca –

svih srca

Kako k ishodištu...

NE ZATVARA SE KRUG

Ne mog naći iščupano krvavo srce
Ne mogu vidjeti sunce prostrijeljenim očima
Probodenu lubanju, rasprsnuti mozak
a kosti vire iz svakoga kutka zemlje
pečat smrti okrunjen
krvavim i zlatnim krunama

Mrkla noć povija i vida rane
Na Krbavi, na Bosutu, na Neretvi...
Život je pjev ševe koji odlazi u jesen
Stihovi postaju svjedoci prolaznosti,
Svjedoci svjetlucanja duha
in temporis poesis

Teologija prazne nade u duši
reflektira ne/izvjesnost neba

Sučelice se pjeva o životu i smrti
na vratima vječnosti
ne zatvara se rana
NE ZATVARA SE KRUG

II.

POVRATAK U TIJELO

Povratak u mutne vode, u povijest;
u pijesak i pjenu na žalu
Povraćanje utrobe u tihom kutku
kojega narušava prisutnost bića,
prisutnost glasa, prigušenost

Možemo ploviti oceanima,
preko ženskih leševa,
preko zmijskih kostura
i vode nas vode u zakutke svijeta
u kojima mašta nikada nije dopirala

Dopiru glasja do gluhosti,
uzalud zvone zvona,
uzalud oranice zasijane pšenicom
izniknulo ništavilo koje hrani
 ljudske utrobe

I evo nas na rubu oceana,
nalazimo križ Inka –
u duhove sve pretvara,
duhovitost postaje uzdah,
 uzduh laži
a oceani se talože u pijesak –
pijesak je talisman duše
koju nosi tijelo
i pjesma gorko, grko sapire grlo
Vraćamo se u tihi kutak,
u spokoj – u vreću našega tijela

PISMO KATARINI ZRINSKI ILI DANAS: KUDA PLOVI HRVATSKA

*Moje drago serce
Ja sam k smerti dobro pripravan
niti se plašim
Neka te Gospod Bog s mojom
Kćerkom Aurorom blagoslovi*

Stojim dično na braniku Domovine
Strah me smrti nije
Ja iskusni vojnik
I JA TUŽNI PJESNIK
i nakon tri stotine četrdeset i dvije godine –
Ne zaboravih te, ne zaboravih 1671.-
travanjsko sunce, ljepotu livada
i pogibiju Petra Zrinskoga u Novom Bečkom mjestu
Zaštitnice i meceno umjetnika, pjesnikinjo
i vješta diplomatkinjo
i braco tvoj Nikola izmiren stoji uz mene
iščekujući sutrašnje pogubljene
Prolijevanje plemenitaške i najplemenitije hrvatske
krvi
Tako i Julija tuži za Nikolom
A Ozalj kao da je još jučer kroza snove prošao
Zora – Aurora sviće, ma što prošli – oprost molimo za
naše
HRVATSTVO od plemenitih Hrvatica

Kad bi se nešto danas tako događalo !?
Danas nam vlastiti uornici gori od austrofila
protjeraše našu djecu diljem svijeta mirno i okrutno

stvariše omču Hrvatskoj poradi vlastita egoizma
danas je tu svega: Bangladešana, Kineza, Filipinaca,
Afganistanaca, Arapa, Iračana,
ponajviše muslimana, ti Danajci će brzo uništiti
Hrvatsku
uz pomoć srbofila, domaćih Srba od Debeloga Brijega
do istarskih pitomina, od Mure,
Drave, Save, pa do otetih rijeka Drine, Bosne.....
Nema više vedrosti, ni vjedrosti „u tem Somboru“,
Bačkoj, Sjevernom Srijemu kojega ote
nakon krvavoga rata zločinac Tito samovlasno zacrta
granice i po srbofilskoj volji

Katarina – moje drago serce – kuca za vas Zrinske i
Frankopane i moje srce
pa da jednoga dana i nama Aurora zakuca na vrata i
zapuca
Pa da uzviknemo s našim pjesnikom „zora puca, bit će
dana“

ZAGRLJAJ MIRA

Taj mučni dan sam bio u škripcu
Zatim sam čuo Glas Ljubljenoga
Nosio sam breme, stege
Sjećao se muke Kristove
Starost donosi revnost,
više slobode
Od suviška slobode
nemarno i nesmotreno govoriš
Opominje glas Ljubljenoga
U općem bitku biti nestalan,
nesiguran u ono oprošteno
Utolio sam sva ćutila,
prikazujući Bogu utrnulost tijela
Primajući Tijelo Kristovo
A kako ću se odreći svega što posjedujem...

Kako biti bestidan učenik Učitelja,
preporučam se Tvomu milosrđu –
izbavi me beskonačnosti i lijenosti
Bože, molim Ti se, daj mi zagrljaj
mira

OPUSTJELO LJUDSKO SRCE

Prokljali kosturi iz žive zemlje
nasipi od pijeska, pupaju u provaliju,
pjesma plamti u grlu

Živa zemlja u pjesmi
Ćutila oglušila; godine idu
tražiš od mene da napravim;
narišem pjesmu zemlje od pijeska
i pepela omorike
Niz litice zmijske suze se kotrljaju
Opustjelo ljudsko srce, puno zmijskoga
otrova

Liječi se na grebenu samoće
u sunčevu zalasku
zgasnu zvijezde, zgasnu planete
Providnost se skrila u šumovitom grmu,
u gustom grmu
na pučini neba,
na pučini mora,
grcam bol od pjesme

Plamti pjesma kao jeza,
nagriža je smrt
a grob je na pladnju oceana,
pepeo seobe hrani se
Živa zemlja u mrtvoj pjesmi,
gdje ljudi sikću kao zmije

TKO NAS JE DONIO

Kako smo došli, čime smo došli
Donio nas krik, plač
A otići ćemo sa šutnjom u patnji;
 potom u kriku
Otići ćemo s krikom u šutnji, u patnji,
 u Kristovoj muci

U igri protiv aveti: usamljeni čovjek,
koza život vjerovah –
vrijeme nas nosi – uzdiže u prostranstva, u svemir -
 izmišljeno vrijeme
Naše kućice nas štite od nestanka,
ostavljaju nas tegobne onkraj nepoznata puta,
 u prolazu
Mi smo sjaj, odbljesak svjetla;
tračak svijesti u svemiru
Kako dolazimo – isto odlazimo
A vrijeme nas ubija a ne liječi

Vezani za život kao Mjesec za Zemlju;
kao pjesnik za pjesmu
i kao pjesma koja se stapa s praznimom

Nostalgija. Odlazim kao sumorna pjesma
koja se u noći diže
kristalnim otkucajima srca
Tko nas je donio; darovao...
Zašto ...

JESEN U KRVI

Jesen je ušetala u moju sobu
Ušla je u moje crvtočne kosti,
u moju dušu
Plamene boje šafrana
u vrtu

Lanternu zapaljenu,
gori u srcu,
u zapaljenoj krvi – vrvi
dugo, dugo u ljeto,
u ljetne more –
sunčane i bijele,
poteče u zapad,
doplovi do jeseni
i u smrtnom zanosu
zapali prirodu;
vatra u tijelu

Utroba sagorjela ruji,
u rujnom vinu
magle ispijene
jutarnjom rosom izmaglice

U daljini bijele se janjci,
sunčani zapad se uvija
u hladnu jesen
Lanternu gori, gori u krvi

ČOVJEK NA LITICI

U zalasku sunca, vrelo:
sablazan studeni
u metalnim boksevima
riču lavovi

A što je čovjek
pušten iz zavjetrine,
iz jazbine;
iza žice
u metalnoj sablasti svemira
i u potoku
i u protoku nemira

Kostur uzbibana izmagličastim sjajem
Vrelo duha životinje
uspete na dvije noge,
uz litice
lancima privezan,
riče kao lav

Naš je skok s dvije noge
u srebreno lišće jeseni
kroz praskozorja,
kroz jutarnje izmaglice,
kroza plavomodre sumrake

Vrelo na litici čovječnosti,
na litici čovječanstva
uspinje se zalaskom sunca
kroz čeličnu studen
rika u prosincu

IZGUBI LI SE GLAS...

Izgubi li mi se glas u morskoj pjeni
nek' se pronade u ljubljenoj zjeni,
u mojoj zemnoj sjeni
Moj glasu – moj glasniče izgubljen
u vjetru,
raznesen vatrom, zatomljen kišom,
na razmeđu mora i neba

U klancu s plugom zacrni se zelena zemlja
a mjesečina se rasiplje po zemlji –
čovječe zemljani, kišni – voljet ćeš more,
zemlju i plodove njene
Oni će ti dati glas, oratorij u paklenoj vrućini
koja jedri kroz i vjetrić

I sjena iz pećine teži za zrakom,
sjena zakopana tisućljećima,
okreće se na prazno, povrh krila,
povrh krika

Udarajući u hridine,
svjetlost ne dopire do sjene,
ne dopire do stijene,
do gole zemlje

Zazivahu argonauti zvijezde;
tvoje srce zaključano u tvoju kuću –
tuče, tuče
Rosa je prekrila zemlju i zvijezde
Prevarila se golubica

Vratila se iz pustoši,
pronašla glas u morskoj pjeni,
u zemnoj sijenci
i u ljubljenoj sjeni

PJESMA U OSAMLJENOM GLASU

Pjesma izlazi iz kuće u mrkli prostor,
u mrtvi prostor vlastite sjene
obasjane zenitom sunčeve moći
i slikom noći
Uzglavljem pjeva jasno kos
A pjesma s'lazi vani,
u zvjezdanu noć

Ptice pjevaju na grani,
vraćajući glas u nježnu noć
Iznenada zrak svježinom odiše
u blizi su rijeke i planine
položaj slogova; zvuci znamenja
a tišina se povlači u krevet –
sumrak se hvata
Stablo života, život je san
Na stolu vino stvara vedrinu,
tako nastaje metafora
O sjajnim riječima ne ću pisati
Pjesma izlazi tiho na nožnim prstima,
provlači se u stvaranju novoga svijeta,
dok svjetlost šumi u šumi,
U rosnoj palmi, u lišću tuđine,
u dubokom osamljenom gibanju glasa

III.

GOLI OTOK

Podiže mi psalmist glas u Mrtvom moru,
u usponu nade počinje pad
Pad s ljubavnoga stabla
Mramorno more huči
danonoćno skupa se uzdiže svjetlost zviježđa,
jesen se približava mom domu
od bure i kapi kiše,
njiše se prozorska zavjesa
očuvana bez prozora, bez doma

Iz sarajevskih magli se spustih
u mostarsko potonuće, porinuće

Nije brod porinut; nije glas podignut –
već moji odveć živi a mrtvi znanci

Uljevaju vino u vrčeve bez dna,
govore o zavičaju bez domovine –
o domovini bez zavičaja
A zeleni brežuljci se ljuljaju kao
„pjani brod“

Bijelo runo oživljuje blizinu
Jadranskoga mora, hrvatskih obala;
otoka, hridi -
i na njima bridi muka
nesnosna; strahobna

Dok ljubavnice ostaju u zavičaju,
dječaci pa gotovo momci prave kovčege,

prave sarkofage za noćnu smrt
koja se jedino zbiva i prebiva
u prekrasnoj pjeni,
u mirisnim vinogradima -
zasadio sam riječ u Mrtvom moru
i doplovila je do hrvatskoga azzura -
ponad se izdiže svjetlost zviježđa

IZMEĐU POLITIKE I PROGONSTVA

*O dubine bogatstva, mudrosti i znanja Božjega!
Kako su nedokučive njegove odluke, i kako
neistraživi negovi putovi!*

(Poslanica rimljanima – Hvalospjev Božjoj mudrosti)

Stojanu Vučićeviću

Umro si bosonog; čelom o travu udarajući
Odagnavajući mračne sile mrkline –
strahotna procjepa
između Tjemena i Nevidljivoga;
između politike i progonstva.
Umro si zaboravljen;
Popovim poljem razasut.
Nestao si kao tamna pjena ponornice
u kutiji hrvatskih žigica;
zapaljen plamen posljednje svijeće.

Mrtvi brate, pramenovi su tvoji
svisnuli u tisuće metafora!

Ispijajući tminu,
prolazimo hodnicima; ispod Neba:
u toksikomaniju uronjeni ;
posve zaboravljeni, zaboravljeni.
Odbolovali smo život
i prešli kameni prag svjetionika;
Domaje,
hvarskih maslina,
ponornice i Metkovića –
i svjetlosti svijeće

Dana mrtvih.

SUŽANJ VREMENA

(Viktoru Vidi)

Od zvona do Gvozda
zvoni Hrvatska,
ječi kroza trudne riječi
miriše tamno more,
zrači mislima do zvjezdanih vrhunaca

Kao sužanj vremena – Viktor Vida
samac u svemiru,
samac u tuđem oceanu,
samac pod kotačima vlaka
Zurim u svijet, u staru Bokeljsku crkvu;
vrijeme u zaključanoj uri,
u dalekim urnama
Crvotočni prah u kriku tmine
od Buenos Airesa do Gvozda,
do visokoga nebeskoga trona
preobilje sjaja; gore krematoriji
Žeđ je u prirodi
sveti Marko u svojoj crkvi
svraju se germanski virtuozi i maestri

A naš troplet, naša heraldika
Usnuo sam jutro u bijelom Perastu,
u hrvatskom moru,
ruže i orhideje
bude me u mirisnom rascvalom vrtu
Viktora Vide

Sjećam se majko usnula jutro
u svjetlucanju crkvenih lukova
U ZALJEVU HRVATSKIH SVETACA

GROBOVI VREMENA

Prolaznost se upliće u moje biće
Sadanost je sadržana u prošlosti
prošlost iz bilosti pokopava
buduće vrijeme
Prošli moji prijatelji
nadolaze iz grobova
s oznakama smrtnosti –
 grbovima –
 grobovima

Ali, huk rijeke spuštene niz vodopad
lagano jenjava
Presušuje vrijeme,
prostranost prelistava šumske pute
Što je uopće buduće, buduća općenitost
Općenitost mase
Stoga su tu stijegovi
i brjegovi koji ih mogu ponijeti

Stjegovi prošlosti
stjegovi budućnosti
umiljate stijenke
provlače se kroza sjenke
natapaju kožu
prošlo i buduće vrijeme
 u grobovima

VRTOVI

Vrtove sam nekoć obrađivao,
vrtove zemlje humske,
zemlje humusa, škrte zemlje
Zalijevao sam ih znojem, modrom galicom i
sumporom

Izvodio experiment kao što je to činio
Maister Eckhart u mračnoj sumpornoj
dolini prostorije

Moje je prostranstvo bilo slobodnije –
obdan i oboć – u ranu zoru sam
sumporne suze
zalijevao vinom

Gorjeli su dlanovi, prolazili dani
i dođe jednom kiša u sumrak
Žedna zemlja je upijala
Kao što mudraci
Upijaše znanost o bitku

Bijaše to zavičajno doba,
još puno nade
na mladim plećima
pustolina procvala, proljetni jaglaci;
zablejalo janje –
kod djevojaka pastirica
rastjerao se sumrak
Rodila se zora.
Dan novi
U proljeće: vrtovi plodonosni

PROLJEĆE U JEZIKU

Suteren u sutonu, sutomorno more
Uznemiruje pjege pjene –
A pijevac ne znajući za uzde jezika
podize pjesmu Labudeg jezera
prije svanuća, u sutonu, u sutomoru:
u zoru

Iskljao dan; san pjevuši nemušto,
jezik glazbe izbjegava kakofoniju
Silabička simfonija
Rasprostire blago svoje tonove
pa utonu preko modrine i vedrine Jadrana
Preko zelenoplavetnoga uzdaha; uzduha,
Preko livada, preko duha

Riječ pala u dolinu, u brzace; u brda
odjekuje kakofonija i simfonija jezika, zapliće se
Što bi pjesnik bez samoće, bez samotne patnje
Razdirao vrijeme, koje je već ishlapilo
kroz poljane grobalja,
kroz viteške vrtove,
kroz ocvale orgije pustoline
Krvavi bojevi su bojili prostor,
Kružili oko jezika naroda

Proletne pjesme poroda,
rađaju narančastim žutilom

Iskljao dan
Iskljao san
Proljeće u osvitu

CRNO DRVO METRIKE

I.

Crno, gorko drvo
izraslo iz grudi
spustilo se u ruke
i tu bludi
u vjetrovitom prostranstvu
Mlade djevojke iznose dojke
na mjesecinu
ponad naših sjenki,
ponad glava -
ponad razlomljenih stihova,
ponad britke metrike,
ponad plamena;
ponad noći
bijeće dojke zapete k'o luk i strijela,
iskazuju svoju moć
dok crno drvo zapada
u crnilo noći

Izbija srebrenasta hrid
pokraj zapjenjenoga mora
Kako dubine izranjaju
iz plaveti

II.

Ustajem u zoru
hvatati rosne kaplje sunca,
jutarnje kaplje mira
kroz duboku koronu sunca-

jezgra duše i srca
Neuhvatljive niti
bude oceanski val,
ljubav ptica odletjela
u nebo
U nebosklon uzlazi čovjekov krik
Srebrom se zlati sunčeva pjega
i nit -

prolaze onkraj livada, šaša-
pjevaju pozaune,
zažarile se strune
Prateći sive zvjezdane ptice
zaboravismo snove
A sunce preko krina
prelazi na zapadnu stranu
Pjeni se more,
od pjene ruža, ruzmarina,
ispod prolaska zvijezda...
A note samotne
poklanjaju svoje obrise
krpicama zemlje,
zvijezde se spuštaju
travnatom stazom tragova,
snovi u pogledu
Radost zaleđena
kroz tugu lica, ljubav pobjegla
ponad planina

Ja u luđačkoj košulji
pletom čelični kavez
kroz kojega izbija
nasilni bljesak

pada pjena s neba
na usamljeno lice
udaraju valovi pjene neba i
ocena
i ljepota se podiže
maglama cvijeta -
tamais uzdiše
nad ponorom unutarnjega plamena

III.

Misterij prve ljubavi okončan
u kamenom srcu, u praznom umu

Kroz pijesak pjena pokreće
kasnu sunčevu svjetlost
Biserno srce koje gori
kao baklje, kao zvijezde
osvijetljene tuđom svjetlošću

Ljubav ponovno ulazi,
šulja se kroz borovinu i čemprese
da bi dosegнула čistinu dana
Ustaje u zoru,
utaplja se u mramornim
kapljama sunca

POŽAR

Požar riječi prikriven pepelom šiklja iz usta,
stiže do groblja
preko oceana; suši zemlju spepeljenu,
miče se u glavi, u brojevima,
u kraljevskim glavama –
na vratima spomenika kulture
Požar! Vatra na crkvenim vratima

Požar gasi vapnenac – obuhvaća zemlju, sve do kiše,
do stakla, do gradova. Požar u noćnim mislima
U snovima! Gori u labirintu nemoćnih pogleda
Glava se čuva izvana – iznutra sve gori,
bez reda. Noć na pragu ne zaustavlja požar
Gori lanterna u mrkloj noći,
U prhkoj prašini zasipa cvijeće

Otpuhujemo žeravicu
sastankom i rastankom kao pustinski nomadi
Jutro razdani mladu ženu koja donosi erotsku žeravicu
u sebi i plamen svijeće
ugasle u ruci –
obuhvaća sve postaje
Požar prekriva pjesnika dok ne ugasi sve riječi –
dok ne umukne

TMINA, SVJETLO I PROLAZNOST (*Prva inačica*)

Koprena tame skide svoje vjedro,
Pojavi se svjetlost
u trokutu svemirskoga tlocrta
mirijade mjehurića nepovratno se širi prostranstvima
čini pomak do krute mase

Čini prijelaz iz oblika u oblik, iz oblaka u oblak
Odatle svjetlosni cvjetovi –
rasprsnuće, privid samoće svemira,
samoće u svemiru

Naginjem se nad Grob,
mijenjajući svjetlosti i dubljine mračne,
mora i anđeoski svijet

Bijaše zvuk zamagljen tminom plavetnila
i morskom pjenom
Pijesak u očima, zamagljen suteran –
pred sljepilom,
poslije toliko godina lutanja galijom,
činim zaveslaj slomljenim katarkama, slomljenim
rukama

Ubrzo se pojavi kopno i ono se smilova našoj
pojavnosti
Našem mišljenju
Duša postade sklad sunca, to je sklad ponad zemlje,
ponad plavetnoga mora i plavoga neba –
mračne rupe zvijezda nas vuku u ponor

a nismo izvršili svoju zadaću
uz prolaznost našega carstva; naše svjetlosti

Prašina zaborava ga zastire
Nema više p/lutajućega broda, samo oštra hrid,
predjeli bijeli obuhvaćaju svijet

Ptica slobode
pjeva

TMINA, SVJETLO I PROLAZNOST (*Druga inačica*)

Koprena tame skide svoje vjedro,
Pojavi se svjetlost
u trokutu svemirskoga tlocrta
mirijade mjehurića nepovratno se širi prostranstvima

Čini prijelaz iz oblika u oblik

Odatle svjetlosni cvjetovi –
rasprsnuće, privid samoće svemira,
samoće u svemiru
U strahu otajstva, zavirim u onostranost
Naginjem se nad Grob,
mijenjajući svjetlosti i dubljine mračne,
mora i andeoski svijet

Bijaše zvuk zamagljen tminom plavetnila
i morskom pjenom nečujan
Pijesak u očima, zamagljen suteran –
pred sljepilom,
poslije toliko godina lutanja galijom,
činim zaveslaj slomljenim katarkama,
slomljenim rukama,
ubrzo se pojavi kopno i ono se smilova našoj
pojavnosti
Našem mišljenju
Duša postade sklad sunca, to je sklad ponad zemlje,
ponad plavetnoga mora i plavoga neba –

Nismo izvršili svoju zadaću
uz prolaznost našega carstva; naše svjetlosti

Uvenuto cvat, zamagljen tminom
i prašina zaborava ga zastire
Nema više p/lutajućega broda, samo oštra hrid,
predjeli bijeli obuhvaćaju svijet
u kojem živi tetrijeb
Ptica slobode
pjeva

SUNCE, NEBO, ZEMLJA

Ni Sunce, ni Nebo, ni Zemlja
ne rastočiše ovu kamenu kapiju –
odkameniti sunce u Riječi
Reći: slušajući – treba imati
moć ptičijega glasa,
glose o raju
zatomljenom u meni,
u zemljici mojoj
tamnici

U krik galeba da stane svjetlo,
da zjenama svojim tamnim
napravimo raspukline
gdje ćemo obitavati;
gdje ćemo smjestiti krik
Krikom izreći šutnju plemena
i svjetlost plamena –
da kaplje kroza svetu noć

Molitva u sutonu
eto ti sreće –
u duši najljepši dan
San plavetne boje
s aureolom zvjezdane svjetlosti
spušta se s plavetnim cvjetovima...
istina svijeta je i nebeska istina
Sunce, Nebo, Zemlja, Čovjek

EPISTOLARNA PJESMA

On slaže lavu na lavu,
vulkan na vulkanu
Lučice, uvale u moru plakale

Listovi marelice, trešnje
Listovi hrasta naslagani
Epistolarna ptica umire krikom- pada
na neizbježne slojeve
epistolarne pjesme

Pisma pisana odveć davno mrtvima
donose spokoj
dok ih žive riječi
ne probude svojom epistolarnom magijom

Što je epistolarna pjesma,
ugasli cvrkut ptice
i rađanje novoga cvrkuta
 iz gnijezda
Rađanje pjesme iz zvijezda

U zipci kaplju suze,
one označuju buduće uze

Ograničeni korak, ograničenu slobodu
u čeličnim okovima
Slušaj glas sove
a mudrost se razlistava
u stravičnoj pjesmi sove;
u lošem glasu pjesnika

Sveučilišta izumiru,
u izmišljenim znanostima
s kojima će nas epistolarno zakopati

ZNAMENOVANJE

Zalazimo u orfičke pjesme,
u himnama erinija prokletstvo
imenovanje i znamenovanje
ne/poznatoga Boga
jezik nam se odrješuje; mnogostruki jezik
ukazuje na konstituciju i konstrukciju neizrecivoga
Na konstrukciju obuhvaćenu epifanijskim slijedom

Imanencija izručuje sebe kako bi
bila intencionalno prazna,
izlučuje produkt ptice
kao let ponad gnijezda

Zalazimo u zamršene prosudbe:
hoće li ptica pasti u more,
hoće li svojim činom uloviti ribu –
prosudbeno: hoće li nastaviti,
nastavati orbitu, hoće li naučiti
ime jezika potomstva,
kako bi znamenovala što je u orfičkom kruženju
pogrješno

Mora si pribaviti ime,
kako bi se imenovanjem
raspršili po zemlji,
po svemiru

Sinovi čovječji i narodi jednoga jezika
Novozavjetno znamenovanje križem
Kroz antiku prolazi različnost jezika
u Novozavjetni svjetonazor

UVIRANJA

U šumama maglenim, tmurnim
U jutarnjem teškom svitanju
ne vidimo drvo
Jelu, smrču, bor,
ne vidimo hrast

Tik – razaznajemo vid od nevida
Pjenušanje rijeka u uhu odjekuje
To ne zaboravljamo
To je vrijeme, prošlost; pamćenje

Ponovno protičemo onkraj rijeke,
vidimo izdižuće magle...
udišući jutarnje pare
i prve kapljice rose

U vrtu, iza šume,
cvate ruža
Krajolik se uzdiže
slikarskim bojama
nebu

Jesen je. U podrumima
rgolji vino
u drvenim bačvama stoljetnih hrastova,
šuma diše pradavnim vinskim mirisom
To je tik razdanjenje između jučer i danas,
između prošlosti i budućnosti

To je bitak našega jestva,
jastva; i onoga oko nas
koje vremenom neumitno teče, teče
i konačno uvire u ono nepostojeće

Mostar, 21. prosinca A. D. 2008.

NEMIR

Ne mogoh poletjeti, ni letjeti
Razbijene glave, krvavoga kljuna
Ptico divljina

U tiha predvečerja, uz suludu pjesmu,
uz koru kruha, uz zrno pšenice gavrane opaki
Tu gdje anđeo stoluje, bez okova,
bez olova, bez praha

Bezimena ptica proletje
glavom bez obzira
ponad obzorja Raspetoga na Križu,
Razliježe se pjesma Uskrsloga
Večer je i tama govori a pjesma šuti,
Kako bi se slovo rodilo
Riječ urodila plodom,
Kako bi kosac s nemirom u očima pogledao
škrto otočje; krš
I kako bi se nad nama razvile,
razbokorile zelene topole
Djevojačke oči i grudi

Ptica će poletjeti iz grudi
nošena laganim povjetarcem
a trava će se splesti u troplet za mir

U stavak prvi prije luči užezhen poljubac
pa ako je i Judin
donosi žeravicu iz polja korijenova
u bujno proljeće, u žutosmeđu jesen

A zima, mostovi zaledjeli,
nema krika buđenja,
zabijelila brda zavičaja a jutrenjem
došao spokoj

Kamen otapa sa sebe bjelinu,
svibanjski cvjetovi zaprašili sunčanu poljanu
Čovjek se budi iz snova: iz istine, iz zablude
Konča svoj križni put
I gleda brdo Zavelim
kao u zavjetnu sliku

Ali ne nože poletjeti crni gavran
razbijene glave, unatoč raširenih krila
lepet i krik; prkos odjekuje planinama

Plakao sam u zoru bdjenja,
uz prvu iskru sunčeva sjaja
sjeo sam na guvno,
ispratio zvjezdosjaj
te dočekaao prvo jutarnje buđenje – snovito
srce koje još kuca ropstvom ne/znanja
U silnoj nemoći uznemireno

TUĐINA KAO SUZA I UTJEHA

(Mojoj obitelji)

U oku ocean, nestvarna slika,
suza u oceanu
Ocean u uzama; u suzama
Moj djed na brodu plovi
u nepoznat svijet
i donese ga brod na kraj svijeta

I tu u rudniku, u Antofagasti,
tu se mukama i znojem gosti
Obitelj moli i posti u dalekoj Hercegovini –
kako bi preživjela uz pomoć Božju
Djed Luka se nikada nije vratio,
progutala ga surova dubljina tuđe zemlje
a baka je još prije uvenula

Otac moj odrastao u golemom kršu patnje
Suza neviđena natapala je duhaništa
Svirepo se radovali vlastodršci
Ispucale i krvave dlanove i ruke imade moj otac
Tajna preživljavanja ga je tjerala u nadu i očaj

Tamna sjena se zanjihala zemljom,
sjena noći u kojoj se dan razdani

Otac – jednoga dana obučen kakva ga nisam vidjeo;
obučen posuđenim ruhom, tuđom dobrohotnošću,
velikim srcem uđe u kuću, spremi kufer

Kao tamnosvijetla sjenka zanjih se
i oprosti s ukućanima
Nosit će breme četvero mladih ždralova u srcu
i pomoći ženi kojoj ostavi ždralove u povjerenje
u sred doma prekrivena sjenom šutnje i zavjeta
Aureolom blagosti – u njoj kucaše srce
duboko u njedrima,
u njemu je nosila skrivenu suzu i tugu

Otac se zimama vraćao kući
beskrajnim koracima umora, ali i zadovoljstva
Tuđina u kojoj se smjestio donosila je dašak svježine,
nama djeci darove i ruže su cvale
Deset je proljeća, ljeta i jeseni proveo
na suncu i u sjeni
germanskih gradova
Podigao ždralove, majka je za kratko bila zadovoljna
u kuću smo uselili, nakon dugoga isčekivanja,
u našu kuću

Ali zasjala je dijadema zla i bolesti
koja će prerano uzeti majku
u večer svih muka; krikova
Plakao je i lijer pred kućom

Vremena su prolazila,
otac se vratio u dom; u Domaju
U čistinama zraka jedno je vrijeme disao
Došlo je vrijeme; srce gori – vrijeme Smrti

Osipašmo se kroza razne nevolje
život je poj pjesme i suza; fijuk vjetra
i u verse sam to utkao
Taj okrutni most ili je to samo prijelaz, putovanje
k ishodištu
Kroz mrklinu tunela
se ishodište biblijski utječe u smrt
Tako smrt zahvati i moga brata
Mir vam svoj dajem, mir umirućega;
mir umirujućega tragača svjetlosti

A naš zalog, duboki zalog ostao je kao trepet
lišća u našim šumama, u našim njivama...
U našem srcu

Stasat će novi jablani, tužne vrbe,
teći će vode Tihaljine,
netko će se i dalje u njima ogledati
Ostaje nam nedovršena molitva
kroz blagu riječ koja spaja,
zbližuje trobojni stijeg i smrt

Ta čista duša; ta čista spoznaja
i novi mlaz svjetlosti za novi početak
mlaz vrela i korak prema uviru; prema moru

Anita MARTINAC
PLOVIDBA RIJEČI

Nova zbirka poezije *Na zdencu*, pjesnika, književnog kritičara i filozofa, te urednika brojnih antologija, časopisa i zbornika Zdravka Kordića je svojevrsna životna obuhvatnost. Nadvisujući samoga sebe, uzdižući riječ u spoznaji, na prepoznativ način osvaja čitatelja u slobodnom stihu.

Zbirka je podijeljena u tri ciklusa označena rimskim brojevima na način da su u ciklusima tematski bliske pjesme. Pjesme su birane pomno i usklađivane dajući cjelinu i sklad.

Iako je, uglavnom, riječ o novim pjesmama, prva pjesma *Sacramento* se izdvaja jer je nastala 1973. godine, nakon toga izgubljena pa ne tako davno pronađena u časopisu "Oklo" za što smo zahvalni Stojanu Vučićeviću.

Kao potvrdni znak Božje milosti, otvorila je novo poglavlje, odnosno novu zbirku poezije. Pjesnikov dar koji se umnažao kroz godine, kroz brojna objavljena djela, upravo ovom pjesmom vraća na svoje početke i samo poslanje.

U stihovima Zdravka Kordića često je nadahnuće priroda, a posebno voda, uronjenost u mora i rijeke, krošnje jablana, hrašće, zelena prostranstva, te zagledanost u plavetnilo neba. Srođen s prirodom otkriva onostrano, ponekad oku nevidljivo. Oživjele su nimfe, koje u grčkoj mitologiji predstavljaju ženska božanstava, odnosno duhove prirode. Tako se povezuju s plodnošću, rastom drveća i vodom. Kordić ih smješta uz Tihaljnu dajući joj novu dimenziju iskonskog raja. Impresije prirodom kroz filozofske misli ponekad otkrivaju mistične trenutke zanosa, ali i pronalazi ishodišta.

Pjesma *Na zdencu* po kojoj je nazvana zbirka podsjeća čovjeka na njegovu smrtnost, te se u njoj pjesnik utopljava zavičajnim slikama, propituje o čovječnosti i žudi za Božjom blizinom. Zrelina stihova progovara snagom spoznaje. Veličina se otkriva u malenosti. Čovjek od svog rođenja do smrti najdragocjenije što može ostvariti upravo je Ljubav, a iz nje izvire empatija, srodnost s prirodom i mudroslovlje kao poruke za budućnost.

Kordić je u stihove utkao utjecaj velikog francuskog pjesnika Stépheana Mallarméa, te kroz pjesmu *Mogućnost neuhvatljivosti* ističe trajanje poetike i traženje smisla. Važnost Riječi pjesnik ističe u više pjesama u kojim “riječi plove/ izlaze iz utrobe i u nju se vraćaju.../”, “riječi je u meni pretijesno” ali i priznaje da je srođena riječ u duhu, što se i nazire u nizu stihova.

Pjesnik se ne suspreže biti glas razuma, pušta krik kroz riječi i opominje stihom “Bože, mi smo duboko zabrazdili” u kojem sažimlje svijest o bešćednosti vremena u kojem živi, jednako preuzimajući krivnju svakog čovjeka.

U prvom ciklusu pjesma istaknut je i nacionalni ponos, pjesmom *Sklopljene oči mora*, taj ponos iz stoljetnih čeličnih stamena snaži u Kristovu zakonu. Tako pjesnik uzbiba oluju nad usnulim morem. Ne dopušta zaborav i “ugrađuje u život mladih”. Spoznatu ljubav želi sačuvati, umnožiti i dati od sebe. Sam čin rađanja i slave života opjevao je u pjesmi *Pod vedrim nebom, tijelo ljubavi*, u kojoj na isti način raste pjesma, odjekuje i kroz bol i plač do slave novog života.

Mislima hoda za unutarnjim svjetlom, k Nebu, a u pjesmu *Točka ishodišta* stavlja kao krunu misli Nietzschea, kao da se jedan s drugim mislilac – nadopunjuju. Dok posljednjom pjesmom u ciklusu, *Ne zatvara se krug* u stihu,

“*Stihovi postaju svjedoci prolaznosti*” pjesnik nadraستا samoga sebe u pjevu o životu i smrti.

Drugi ciklus pjesama bavi se povijesnim temama. Posebno je dojmljivo utkano pismo muža na samrtni svojoj ljubljenoj u pjesmi *Pismo Katarini Zrinski ili danas: Kud plovi Hrvatska*. Pjesnik ne skriva svoju tugu i zabrinutosti za budućnost.

Zbirka je posebno oplemenjena duhovnom poezijom u kojoj je izražena žudnja za mirom. Protagonist je oštar prema samom sebi i tako stihom “*Starost donosi revnost, više slobode...*” potiče na buđenje i poziv milosrđu. Slično se odnosi i u stihu “*Jesen je ušetala u moju sobu/ Ušla je u moje crvotočne kosti/ u moju dušu...*” kojom u smrtnom zanosu pali nove vatre života.

Posebno dojmljiva je pjesma *Izgubi li se glas...* koja uzvišenim stihovima se obraća i prema moru i prema nebu i prema zelenoj zemlji, svud kuda je pjesnik odao svoj glas a opet sačuvao ga u sjeni. Dok posljednjom pjesmom u drugom ciklusu, *Pjesma o osamljenom glasu* dopušta isti pjev pticama ili zanosu vjetra neka ispune sve prostore i budu gibanje glasa. Metaforom satkanom lijepim opisima pod stablom života u zvjezdanoj noći sniva vedrinu i novi svijet.

U posljednjem trećem ciklusu pjesama pjesnik je podigao spomenik riječima za preminule, bilo da je riječ o žrtvama Golog otoka ili o preminulim pjesnicima, od kojih ističe Stojana Vučićevića i Viktora Vidu. Zvone njihove misli u novim stihovima te na taj način čuvaju ih od zaborava. Suživljen s njihovim bolnim rađanjima i teškim posljednjim trenucima pjesnik Kordić pokazuje bliskost katarze koju su prošli. Svjestan prolaznosti svaki pjesnik podiže svoj grob vremena riječima koje ne venu.

Bilo da se prisjeća zavičajnog doba, čistine misli mlađalačke bezbrižnosti i rađanju najljepših zora ili plovi s ljubavlju kuda ga nosi, pjesnik ne mijenja svoju stamenost u srcu. Rađa nove pjesme s proljećima i daje riječi u brzace vremena. Ne štedi se, ne proračunava u svojoj iskrenosti, nego čini to na najsvetiji pjesnički način, bezuvjetnom ljubavlju sa spoznajom biti. Upravo se njegova filozofska misao ističe u stihovima *Crno drvo metrike*, kojom na svojstvena tri čina otkriva misterij života. Sa svojim stihovima pjesnik izgara a upravo stih "*Požar prekriva pjesnika dok ne ugasi sve riječi – dok ne umukne*" ogoljuje njegovu spoznaju. Priroda se nanovo rađa a s njom i riječi, teško je ponoviti sve izgovoreno u stihu ali ostaje jeka misli, što nam je pjesnik želio otkriti.

Čitajući stihove pjesnika Zdravka Kordića ponovno sam zagrabila na njegovom bunaru života. Nahrani se snagom riječi. Otkrila nove zvijezde na beskraju i udahнула mirise emocija koje bude ovi stihovi. Okamenjena riječ u sponi Sunca, Neba, Zemlje i Čovjeka ostaje kao molitva. Možda će vrijeme još zabilježiti *Epistolarnih pjesama* o mnogim našim rak ranama društva, možda će znamenovati još mnoge zamršene spoznaje, ali jedno je sigurno Riječ će ostati na koncu posljednja baš kako je i počelo od nje.

Posljednja pjesma u zbirci *Tuđina kao suza i utjeha*, posvećena obitelji vraća nas na početak, u Tihaljinu. Dah se pretvorio u uzdah, sjećanja u uspomene, spoznaje u nade, a ždral noseći Mladost stigao je na odredište, s vrela riječi na beskrajno more, tamo gdje se svi ogledamo čitajući stihove Zdravka Kordića.

Radujem se novoj zbirci i od srca čestitam još jednu uspješnicu.

(Recenzija knjige Zdravka Kordića "NA ZDENCU")

Fra Miljenko STOJIC

POVRATAK

Pišući o *Djelima* Zdravka Kordića u 9 svezaka izašlima prošle, 2022., godine napisao sam da će on očito i nadalje pisati, nije sve završeno s tim *Djelima*. Ne ću reći da je poslušao mene, poslušao je sebe. Pred nama su tako neke njegove pjesme iz tih Djela, neke nove, ali i neke novopronađene.

Opet bih počeo s prvom donesenom pjesmom, *Sacramento*. U posljednje vrijeme primijetih da te pjesme u nečijim zbirkama puno više kažu nego što izgleda na prvi pogled. Pojašnjava Kordić da je bila zagubljena, kada ju je pronašao osjetio se onim pastirom iz evanđelja što pronade ovcu svoju izgubljenu uz Isusovu pomoć, kako kaže; pa onda spominje i Stojana Vučićevića... A sama pjesma napisana je u duhu ondašnjega vremena, sedamdesetih godina prošloga st. U duhu hermetizma. Drukčije je bilo teško.

Jugokomunizam pritiskao pa ti kušaj otvorenije govoriti. No, ni Kordić ni drugi nisu zaboravljali tko su i što su. Svoje domoljublje i svoju vjeru pružali su drugima u naznakama stihova. Poslušajmo samo ovo. »*Božanski drhtaj glasa/ i sacramento vjetra,/ u gluhom prostoru straha*« A prije toga kaže »*Ugasle zvijezde vjetrom ne/moći*«. Onaj tko se tada usudio mogao je puno toga pronaći u tim stihovima, ako je uz to imao i prikladno znanje o sebi i svojoj povijesti.

Ipak, Kordićev hermetizam topi se kao što se topila ona nesretna jugoslavenska tvorevina. Vidimo to lagano kroz ovu zbirku. Izranja on tu još pokatkada, ali je potpuno drukčiji. Sada je to pokušaj da se na »mističniji«

način kaže nešto što nam se čini da nije tako lagano, a ni potrebno, objasniti »jednostavnijim« riječima. Zapravo, na jedan način povezuje sva tri dijela u zbirci, ili možda ciklusa, naslovljena rednim rimskim brojevima. Sveukupno ih je tri. Mogli bismo sada u duhu židovstva tražiti je li pri oblikovanju ove zbirke mislio na dubinsko značenje toga broja, ali si radije to pustimo za domaći uradak.

Okrenimo se, pak, posljednjoj pjesmi u zbirci: »*Tuđina kao suza i utjeha*«. Posvetio ju je svojoj obitelji. Nekim »estetičarima« možda se ne će svidjeti. Kroz usud svoje obitelji progovorio je o usudu hrvatskoga naroda. Zobala ga je i još ga zoblje tuđina. A vode Tihaljine neprestano teku, naš duboki zalog ostao je kao trepet lišća u našim šumama, u našim njivama... Dodajmo ovome još sljedeće stihove: »*Ostaje nam nedovršena molitva/ kroz blagu riječ koja spaja,/ zbližuje trobojni stijeg i smrt*«. Pjesnik je ovdje čisti on, vratio se sa svih životnih putovanja, pa i lutanja ako grubo ne zvuči, stao pred svoje životne vrijednosti i uskliknuo: Spreman sam.

Ovaj usklik možemo različito tumačiti. Ja ga tumačim u duhu pjesama: Idem za Tobom; Zagrljaj mira i još nekima u kojima se više ili manje ogleda ova naoko nova, duboka crta pjesnika Kordića. Ja bih joj pridružio i crtu iz pjesme »*Opustjelo ljudsko srce*«. Kordić razmišlja o sebi, o svome usudu, ali razmišlja i o onome bratu i sestri kraj sebe, onima čije su se kosti rasule diljem kugle zemaljske. Mornari su to sa Zvonimirove lađe kojoj demoni ne mogu ništa. »*Croatia je izniknula kroza stoljeća,/ na Gori hrvatskoj/ i na Kristovu zakonu*« (Sklopljene oči mora) Treba svemu ovome pridodati i onu pjesmu »*Ne zatvara se krug*«. Pročitajmo ju i razmislimo o porukama koje nam donosi. Nacionalne i kršćanske.

Tu su još negdje i misli na Stojana Vučičevića, potražimo ih u ovom obilju stihova. Htio bih samo reći pjesniku Kordiću da se ne boji za sve ono što nazva svojim (*»Pismo Katarini Zrinski ili danas: Kuda plovi Hrvatska«*). Prolazit će vrijeme, prolazit će ljudi i događaji, a prave će vrijednosti uvijek ostajati. Opisuj ih i dalje, pjesniče Kordiću, da to bude još jedan tvoj doprinos biću hrvatskoga jezika koji nam krađu, ali ga nikada ukrasti ne će. Zna to dobri duh ovih pjesama.

(Recenzija knjige Zdravka Kordića "NA ZDENCU")

Zdravko KORDIĆ je rođen 29. rujna 1955. g. u Tihaljini (Hercegovina). Pučku školu je završio u Tihaljini, Gimnaziju je završio u Ljubuškom.

Završio je studij filozofije i sociologije na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

Na istom fakultetu odslušao je poslijediplomski kolegij „Suvremena filozofija i suvremeni marxizam“, te položio sva četiri četverosemestralna ispita, prijavio magistarsku tezu – ali zbog obiteljskih i inih okolnosti napušta daljnji studijski rad.

Ponovno je na poslijediplomskom studiju na Filozofskom fakultetu u Mostaru – „Jezici i kulture u kontaktu“ – odsjeku filozofije – doktorirao (estetičkom) tezom „Pojavno i metafizičko u poeziji A.B. Šimića (Od Brijega do zvijezda)“.

Zbog nepovoljnih i nepodobnih političkih razloga čekao je preko četiri godine na obranu teze – od kada je od mentora puštena u optjecaj!

Disertacija je dovršena 2009.g.; a u travnju 2012. g. je verificirana za obranu, a obranjena 15. siječnja 2013.

Živi i radi u Mostaru.

Prvotno je počeo pisati pjesme, još 1973. g. dobiva nagradu „Šimićevih susreta“ za ciklus pjesama mladih pjesnika, a iste je godine uvršten u „Panoramu hercegovačkoga pjesništva“ u sarajevskom časopisu „Lica“, koju je priredio današnji akademik Enes Duraković. Pjesme, te ulomci i sažetci radova su mu prevedeni na njemački, engleski, talijanski, turski, poljski i makedonski jezik.

Objelodanjivao je u mnogim časopisima, pored pjesama – ogleda, kritiku, estetiku – između ostalih – u „Vjesniku“, „Oslobođenju“, „Hrvatskom slovu“, „Forumu“ (časopisu HAZU), „Republici“ (časopisu DHK), „Licima“,

„Životu“, „Odjeku“, „Oku“, „Motrištima“, „Osvitu“, „Književnoj Rijeci“, „Hrvatskim obzorjima“, „Maruliću“, „Kani“, „Glasu Koncila“, „Našim danima“, „Mostu“ itd.

Utemeljitelj je i predsjednik Matice hrvatske u Mostaru – od 1996. do 1998. Jedan je od obnovitelja HKD „Napredak“ u Mostaru – 1990. g., predsjednikom je Društva hrvatskih književnika HB – od 1997. do 2005.g.

Uredio je 16. brojeva časopisa „Osvit“, bio je utemeljiteljem i suurednikom Časopisa MH – Mostar – „Motrišta“ (11. brojeva), bio je urednikom edicije „Suvremena pitanja“ i „Gral“ u mostarskom ZIRAL-u.

Bio je član Društva pisaca BiH, Društva hrvatskih književnika Herceg-Bosne. Članom je Društva hrvatskih književnika (Zagreb), Hrvatskog filozofskog društva (Zagreb). Utemeljiteljem je Hrvatskog intelektualnoga kruga '04 – koji je djelovao u sklopu DHK HB.

Radio u Sarajevu, Grudama, Jablanici, Ljubuškom, Međugorju i Mostaru. Držao predavanja od Stockholma, Zagreba, Rovinja, Splita, Dubrovnika, Sarajeva, Mostara.... te predstavljao na stotine knjiga književnoga i filozofskoga sadržaja.

Objelodanjene knjige – pjesama:

1. Svjetlost snovidjela – Sarajevo, 1980. i Rijeka, 2005.
2. Plavet i pretkazanje – Sarajevo, 1984. i Rijeka, 2006.
3. Tragovi i snovi – Mostar, 1987. i Rijeka, 2006.
4. Vrtovi otajstva – Sarajevo, 1992. i Rijeka, 2006.
5. Miris olovne kiše – Mostar, 1994. i Rijeka, 2006.
6. Zipka i smrt – Mostar-Zagreb/K. Krešimir/, 1999. i Rijeka, 2006.
7. Svjetlost, plodovi praha – Izabrane pjesme, Ceres, Zagreb, 1996. /predgovor akademik Stamać/.

8. Kuća i krik, Mostar, 2001.
9. Putovanje/ Stari hrast – Alfa, Zagreb, 2004. /pogovor B. Petrač/.
10. Unutarnji svemir – Zageb-Sarajevo, 2008. /pogovor N. Nekić i B. Prosenjak/.
11. Uviranja, Mostar, 2012. /pogovor M. Kljajo-Radić/.
12. Prostorvrijeme i krik, Zagreb, 2018. /pogovor M. Tokić/.
13. Croatia rediviva, terra incognita; NVV, Zagreb, 2020.

Objelodanjene knjige zbornika, antologija:

- I. Mnogoglasje – suvremeno hrvatsko pjesništvo BiH / s K. Šegom/– Mostar, 2000. (Osvit, – 1.-2.)
- II. Jezik i hrid – pisana riječ članova DHK HB – Zagreb-Mostar, 2005.
- III. Hrvatske marijanske pjesme – Široki Brijeg-Zagreb, 2006. /Predgovor: Obuhvatnost marijanskoga pjesništva – objelodanjeno kao separat „Bosne franciscane”, 2006./.
- IV. Dreams dreamt long ago /V. Grubišić, Z. Kordić, K. Šego/ – Croatian Schools of America&Canada, 2009. /dvojezično – Davno sanjani snovi/.

Objelodanjene književnokritičke, estetičke i filozofske knjige:

1. Iz umjetnosti pjesništva /književni prikazi i članci/, Zagreb, 1995.
2. Stoljetna kuća ništavila, Mostar, 1997.
3. (P)ogledi iz suvremenosti, Mostar, 2000.
4. Ogledi i prosudbe – Mostar-Zagreb, 2004./ Tekstovi: Proslov suvremenom hrvatskom pjesništvu BiH- predavanje na II. međunarodnoj kroatološkoj konferenciji „Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu“; Šop i Bosna: prva i posljednja načela – predavanje na

- „Šopovim susretima“; Ramski iliti bosanski put zbiljnosti – promišljanje na tragu „Puti bez sna“ Ivana Aralice – predavanje na danima MH, Mostar.
5. *Ars poetica* Janka Bubala (putovanje od iluminoznoga do i preko apokaliptičkoga), Mostar-Zagreb, 2005.
 6. Književnost i kulturna politika, Zagreb-Mostar-Grude, 2006. Tekst – Kratki opis položaja hrvatskih kulturnih i prosvjetnih ustanova i hrvatskoga jezika sada i ovdje — u BiH; objelodanjen u „Nacionalne vrijednosti u gospodarskom razvoju – hrvatske nacionalne vrijednosti u europskim integracijama“ MH i Domagojeva zajednica, Zagreb, 2005. str. 291. – 294.
 7. Ne/skrivenost, Zagreb-Mostar, 2007.
 8. Pojavno i metafizičko u poeziji A. B. Šimića (Od brijege do zvijezda), Zagreb-Mostar, 2013.
 9. O starini i sudbini, Grude – Zagreb, 2014. Igra i filozofija jezika, filozofski tekst „Suvremena pitanja – 11.-12. studeni, 2011., Mostar, str. 268.-272., objelodanjen i u Osvitu iste god. Šimićevo traganje za transcendentnim /UDK 821.163.42 (497.6)09 A.B. Šimić – izvorni znanstveni članak/ – Motrišta, 61., 2011., str. 87. – 99.
 10. Nevrijeme bitka//vrijeme nebitka, Zagreb – Mostar, 2017.
 11. Hermeneutika i poetika, Biakova, Zagreb; 2020. – je nova knjiga sastavljena od starih ispravljenih i dopunjenih tekstova, od novih tekstova – te od novih tekstova pisanih o dvije zadnje knjige Zdravka Kordića.

Objelodanjeni zbornici o Z. Kordiću:

- I. Šumovi vremena – zbornik kritika i razgovora; Naklada DHK HB, Mostar, 2003. /224. str./.

II. Šumovi vremena, II. – zbornik kritika, IFS – HZ HB, Zagreb – Mostar, 2008. /288. str./.

III. Šumovi vremena, III. – zbornik kritika o stvaralaštvu Zdravka Kordića, Zagreb – Mostar, 2016. /103. str./
Tekst u „Motrištima“, br. 91., 2016., „Filozofski ulomci i zapamćenja“.

„Osvit – 85-86.“ je objelodanio – izvorni znanstveni članak – 2016. (Mostar) – str. 191.-215. – „Kultura: njezine bitne odredbenice, proizvodnja kulture“. U međuvremenu je objelodanio u mnogim časopisima podosta znanstvenih tekstova.

U novije doba o njemu su pisali: Fabijan Lovrić, Marina Kljajo-Radić, Sonja Jurić, Vlado Vladić, Mario Bušić, Miljenko Stojić, Katarina Brbora, Đuro Vidmarović, Marko Tokić, Matej Škarica, Josipa Violeta Kalfić

Bio je izvanjskim suradnikom sveučilišta Hercegovina – Fakulteta društvenih znanosti Milenka Brkića – Bijakovići-Međugorje.

Redovitim je članom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti; Mostar – BiH.

Radio je kao prosvjetni djelatnik; savjetnik u Zavodu za školstvo, te kao stručni suradnik za prosvjetu i kulturu hrvatskoga člana Predsjedništva BiH. Poslije toga je u nemilosti vlasti.

Nagrađivan – „Šimićeva nagrada“ za knjigu „Zipka i smrt“, Mostar-Zagreb, 1999. godine; Nagrada Terra tollis, 2013., Zahvalnica MH, Mostar; Povelja HDZ-a BiH, „Neretvanska maslina“, 1998. za knjigu „Prostorvrijeme i krik“, te druge zahvalnice i priznanja.

DJELA – I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX. – Zagreb, 2022.

Kazalo

I.

Sacramento.	7
Trepet moje Tihaljine	8
Na zdencu.	11
Mogućnost neuhvatljivosti.	13
Riječi mi plove	15
Uronjena riječ	16
Cvjetanje jeze	17
U zeleni krik.	18
Sklopljene oči mora.	19
Solo cantata prirode	21
Ploveća ljubav.	22
Pod vedrim nebom, tijelo ljubavi.	24
Idem za tobom	26
Točka ishodišta	27
Ne zatvara se krug.	28

II.

Povratak u tijelo.	31
Pismo Katarini Zrinski ili danas: Kuda plovi Hrvatska .	32
Zagrljaj mira.	34
Opustjelo ljudsko srce.	35
Tko nas je donio	36
Jesen u krvi.	37
Čovjek na litici	38
Izgubi li se glas...	39
Pjesma u osamljenom glasu.	41

III.

Goli otok.	45
Između politike i progonstva	47
Sužanj vremena	48
Grobovi vremena.	50

Vrtovi	51
Proljeće u jeziku.	52
Crno drvo metrike.	53
Požar	56
Tmina, svjetlo i prolaznost (<i>Prva inačica</i>)	57
Tmina, svjetlo i prolaznost (<i>Druga inačica</i>)	59
Sunce, nebo, zemlja	61
Epistolarna pjesma	62
Znamenovanje	64
Uviranja	65
Nemir	67
Tudina kao suza i utjeha (<i>Mojoj obitelji</i>)	69
 Plovidba riječi / Anita Martinac	 73
Povratak / Fra Miljenko Mića Stojić	77
Životopis	80

